

Antoni Alcover (1862-1932) i Sidney Hartland (1848-1927) filòlegs i folkloristes

JOAN MARCH NOGUERA*

L'any 1897 el folklorista i futur filòleg mallorquí mossèn Alcover¹ està en plena campanya de difusió del seu primer tom de Rondalles que havia donat a llum l'any 1896. Per aquest motiu va travar coneixement amb el antropòleg darwinista i també filòleg gales Sidney Hartland² membre fundador l'any 1878 de l'anglesa Folklore Society³ i futur

-
- Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica

joanmarc@bitel.es

¹ Antoni Alcover Sureda (1861-1932). Va néixer a Manacor població de l'illa de Mallorca de família pagesa de classe mitja. Rodejat d'un ambient catòlic tradicionalista va viure dins un ambient en el que el contar "rondalles" era una costum habitual i a més va conèixer els contes del folklorista basc Antoni Trueba (1819-1889) que el varen incitar a escriure'n ell també. En els 15 anys va entrar a estudiar al Seminari Conciliar de Sant Pere a Palma de Mallorca a on va romandre rodejat d'una sèrie de companys seminaristes com Josep Miralles (1860-1947) i Joan Giraud (1862-1887) el varen animar a escriure en català. L'any 1880 va publicar amb el pseudònim d' En Jordi d'es Recó la seva primera rondalla i des de aquesta i fins el final de la seva vida va publicar 224 rondalles recopilades actualment en 24 toms. Mossèn Antoni Alcover és conegut dins el món de parla catalana no tan sols per les seves rondalles sinó per molts altres temes com ésser el impulsor del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, ésser el creador del llenguatge científic català modern i l'impulsor i iniciador del *Diccionari Català-Valencià-Balear* també conegut com l'Alcover-Moll.

² Edwin Sidney Hartland (1848-1927) antropòleg darwinista i filòleg natural de Wales. Va exercir la carrera legal primer com procurador entre 1871 i 1890 a Swensea a més tard de funcionari del sistema d'educació de Wales. A l'any 1890 el varen anomenar registrador de la comarca de Gloucester i més tard registrador de districte. Fou responsable del comitè d'educació secundària i de llibreries de Gloucester i batlle de la ciutat. Fundador de The Folklore Society (1878-), president de la mateixa (1900-1901) i redactor en cap (1897-1899) de la revista *Folklore*. Fou anomenat doctor honoris causa en lleis l'any 1917 per la University of St. Andrews i l'any 1924 en literatura per la Universitat de Wales a Bangor. Per una altre part va fer l'any 1922 el primer "Frazer Lecture" a Oxford i va guanyar la "Huxley medal" del Royal Anthropological Institute (1871-) l'any 1923. Va participar en nombrosos articles a la *Encyclopedia of*

president (1900-1901), i en aquell moment redactor en cap de la revista *Folklore* (1878-). Això va donar lloc a un intercanvi de cartes i publicacions entre els dos personatges, ideològicament tan distants, que es troben a l'Arxiu del Regne de Mallorca a la ciutat de Palma i als arxius de la National Library of Wales a la ciutat d'Aberystwyth⁴.

Pareix interessant descriure quines havien estat les relacions entre la Folklore Society⁵ anglesa i el món del "folklore" o "costumisme" espanyol i mallorquí abans de que en 1897 entressin amb contacte Sidney Hartland i Antoni Alcover.

En primer lloc hi ha que dir que la paraula folklore és una expressió acceptada mundialment per parlar d'un conjunt d'activitats, orals, de dansa o escrites que venen a reproduir tots aquests tipus d'activitats que es desenvolupen d'una forma similar des de èpoques precedents més o menys llunyanes. La paraula com a tal fou utilitzada en el sentit anteriorment explicat per el director de la biblioteca de la Cambra dels Lords de Great Britain William John Thoms (1803-1885) l'any 1846.

Fou el mateix W. J. Thoms, com a director, el que junt amb un grup d'intel·lectuals com el que va ésser el primer president James Walter Grimston (1809-1895), el primer tesorer William Richard Drake (1817-1890) heraldista, el primer secretari George Laurence Gomme (1853-1916) folklorista, William George Black (1857-1932) antropòleg, Edward Clodd (1840-1930) antropòleg, Friedrich Max Müller (1823-1900) alemany expert en sànscrit, Edward Burnett Tylor (1832-1917) antropòleg darwinista i membre de la Royal Society⁶, el ja anomenat Hartland i 177 socis més crearen l'any 1878 The Folklore Society⁷ que perdura encara en el dia d'avui com es prou conegut.

El mateix any aquest mateix grup d'intel·lectuals posaren en marxa la revista *Folklore* que també ha sobreviscut fins a les hores d'ara.

Religion and Ethics (1908-1926) en 13 toms. Autor de llibres com *That old tale as it was told at Christmas* (1884), *English fairy* (1890), *The Science of fairy tales: An inquiry into fairy mythology* (1890), *Primitive paternity of the myth of supernatural birth in relation to the history of the family* (1909-1910), *Quendryth: a legend of the Heptarchy* (1911), *Ritual and belief: studies in the history of religion* (1914), *Primitive society: the beginnings of the family and the reckoning of descent* (1921).

³ The Folklore Society (1878-) esta actualment ubicada en el The Warburg Institute, Woburn Square, London WC1H 0AB. Website. WWW. folklore-society.com

⁴ En aquest arxiu trobam dos grans grups de documents de Hartland un que figura amb els següents números de classificació escrits a ma: 16885-91C *Letters to E. Sidney Hartland 19C.-20C, 16892, 16893D, 16894B, 16895B* i altre grup de manuscrits que els trobam dins uns llistats impresos que diuen en la portada el següent: *Handlist of manuscripts in the National Library of Wales. Volume II* i a la pàgina 134 trobam: *Hartland Manuscripts. N.L.W. MSS.5923-9...* (See also MSS. 6798-6848).

⁵ Tinc que agrir a Caroline Oates oficial d'informació de la Folklore Society l'ajut per dur a terme aquest treball.

⁶ Una de les seves obres fonamentals *Anthropology: An introduction to the study of man civilization* (1881) fou traduïda por Antonio Machado Alvarez l'any 1887 que a més l'any 1889 va traduir també *Folk-medicine: a chapter in the history of culture* (1883) de William George Black altre obra cimera del folklore científic.

⁷ *Folklore*, nº 1, pàg. 3, 4, 5, 6,7.

A les pàgines VIII i IX del primer número de la revista apareix la declaració de principis de la societat i uns petits estatuts amb els deures dels socis en relació a la societat:

THE FOLK-LORE SOCIETY
RULES

I. "The Folk-Lore Society" has for its objects the preservation and publication of Popular Traditions, Legendary Ballads, Local Proverbial Sayings, Superstitions and Old Customs (British and foreign), and all subjects relating to them. ...

La creació de la Folklore Society va tenir una gran repercussió internacional i així a Espanya⁸ Antonio Machado Alvarez (1846-1893)⁹ llicenciat en dret i filosofia i lletres, republicà i darwinista l'any 1881 va crear amb imitació de la societat anglesa El Folklore Español i El Folklore Andaluz, a França es creava l'any 1886 la *Revue des Traditions Populaires* (1886-1920) i a USA s'havia creat l'any 1879 l'Anthropological Society of Washington (avui en dia American Anthropological Association) editava l'any 1888 la revista *American Anthropologist* que es continua publicant actualment.

L'andalús Antoni Machado Alvarez¹⁰, pare dels poetes Antoni i Manuel, misser de professió va ésser des de la seva època d'estudiant de dret a Madrid una persona lligada en els fundadors de l'Institución Libre de Enseñanza (1876-1939) com en Federico Castro (1834-1908) historiador i jurista, Nicolas Salmeron (1838-1908), jurista, filòsof i polític republicà, Francisco Giner de los Rios (1839-1915) jurista, filòsof i pedagog, Joaquín Sama (1840-1895) pedagog i altres. Des de aquesta mateixa època es va a començar a interessar-se per la literatura popular de forma que l'any 1870 publicava a la revista fundada per ell a Sevilla *Revista mensual de Filosofía, Literatura y Ciencias de Sevilla* dos contes *El médico bonito* i *El ahorcado a lo divino* i en l'any 1872 junt amb Federico de Castro el recull de contes *Cuentos, leyendas y costumbres populares*. Posteriorment ja en l'any 1879 a la *La Enciclopedia* (1877-1882) revista dirigida per ell va a començar a publicar articles de literatura popular que li permeteren entrar en contacte amb personatges com el filòleg alemany Hugo Schuchardt (1842-1927), l'etnòleg sicilià Giuseppe Pitré (1841-1916) o el també etnòleg portuguès Adolpho Coelho (1847-1919) que seran anomenats socis honoraris del Folklore Español en el moment de la seva creació. És dins aquest ambient quan te coneixement de la creació de la societat britànica i ràpidament va entrar en contacte amb el secretari de la societat que era encara George Laurence Gomme per que li fes arribar els estatuts de l'entitat¹¹. Així tal com ha quedat dit l'any 1881 es crea "El Folklore Español"

⁸ A Espanya hi ha un precedent i és la creació de la revista *Revista de Antropologia* l'any 1874.

⁹ He tingut en compte la recopilació feta en l'any 1986 per la Biblioteca de Cultura Andaluza d'una sèrie de treballs originals d'Antonio Machado i d'escrits entorn a ell publicats l'any 1893 poc temps després de la seva prematura mort: *Antonio Machado y Alvarez (Demofilo). El folk-lore andaluz* (1986). Barcelona. Biblioteca de la Cultura Andaluza. Antonio Zoido coordinador.

¹⁰ Antonio Machado va utilitzar habitualment el pseudònim de "Demofilo"

¹¹ Antonio Machado va anomenar a Thom i Gomme socis honoraris i fundadors del Folklore Español i el mateix any 1881 Antonio Machado era ja igualment soci de la Folklore Society (pàg. 229 del n.VIII de *Folklore*). En el n. XI de 1883 de *Folk-lore* pàg. 399 i 400 es fa una amplia i molt elogiosa ressenya de la *Biblioteca de las tradiciones populares españolas* a més de donar notícies de les activitats de Machado. Posteriorment i fins 1886 és habitual trobar ressenyes de les activitats de Machado Alvarez i el seu grup.

amb l'intenció d'incloure d'una forma federada societats encaminades en els mateixos fins de les distintes comunitats espanyoles: el Folklore Andaluz, el folklore català, el folklore balear, el folklore castellà, el folklore gallec etc. Veiem quins eren els principis fundacionals d'aquesta societat:

EL FOLK-LORE ESPAÑOL
SOCIEDAD PARA LA RECOPIACION Y ESTUDIO DEL SABER Y DE
LA TRADICIONES POPULARES
BASES

1.ª Esta Sociedad tiene por objeto recoger, acopiar y publicar todos los conocimientos de nuestro pueblo en los diversos ramos de la ciencia (medicina, higiene, botánica, política, moral, agricultura, etc.); los proverbios, cantares, adivinanzas, cuentos, leyendas, fabulas, tradiciones y demás formas poéticas y literarias; los usos, costumbres, ceremonias, espectáculos y fiestas familiares, locales y nacionales; los ritos, creencias, supersticiones, mitos y juegos infantiles en que se conservan más principalmente los vestigios de las civilizaciones pasadas; las locuciones, giros, trabalenguas, frases hechas, mote y apodos, modismos, provincialismos y voces infantiles; los nombres de sitios, pueblos y lugares, de piedras, animales y plantas; y en suma, todos los elementos constitutivos del genio, del saber y de los idiomas patrios, contenidos en la tradición oral y en los monumentos escritos, como materiales indispensables para el conocimiento y reconstrucción científica de la historia y de las culturas españolas

2.ª Esta Sociedad constará de tantos centros cuantas son las regiones que constituyen la nacionalidad española...

Si comparem aquests principis fundacionals amb els que tenia la Folklore Society en la declaració més extensa que ressenyo més endavant podem comprovar l'influència de la societat britànica sobre l'espanyola.

A Mallorca la creació de la Folklore Society es coneix mitjançant les activitats d'Antonio Machado i de la seva connexió amb la Institución Libre de Enseñanza.

Així Mateu Obrador (1852-1909) llicenciat en filosofia i lletres, folklorista i pedagog va entrar en contacte amb Antonio Machado l'any 1882 com podem comprovar en el *Boletín de la Institución Mallorquina de Enseñanza* (1882-1886) és a dir mitjançant el medi d'expressió dels "fundadors" d'aquesta institució d'ensenyança creada a Palma de Mallorca l'any 1880 amb una forta connexió ideària amb l'Institución Libre de Enseñanza¹².

Mateu Obrador fou un dels primers mallorquins conreadors de la rondallística i així trobam rondalles seves des de l'any 1872 a la revista costumista mallorquina *Revista Balear* (1872-1874). Fou a més un dels inspiradors de mossèn Alcover¹³ perquè es convertís en el

¹² Es poden veure més detalls a Joan MARCH NOGUERA: "Mateu Obrador Bennàsser, un home emprenedor", *Randa*, 51, Barcelona, 91-102.

¹³ Joan March Noguera: "Les influències literàries del jove Antoni M. Alcover", Palma de Mallorca. *Revista d'Estudis Balearics*, 58-59, Palma, 1998, 101-117. També a: *Mossèn Alcover i el món de la ciència. La creació del llenguatge científic català modern*, Palma de Mallorca, 2001.

excel·lent conreador de rondalles que fou, amic i col·laborador seu de primera fila, amb posterioritat.

Mateu Obrador hauria estat una espècie de corresponsal del Folklore Español a les Illes Balears encara que no va funcionar formalment cap entitat folklorista d'àmbit balear lligada a la societat d'Antonio Machado.

Amb aquest antecedents Antoni Alcover que havia publicat la seva primera rondalla l'any 1880, publica l'any 1896 el seu primer tom de rondalles i l'any 1897 el segon, es decidí a dur a terme una campanya de divulgació de la seves obres per tot arreu.

Així el mateix any 1897 Antoni Alcover havia connectat amb l'etnògraf francès Paul Sébillot (1843-1918) director de la *Revue des traditions populaires* de Paris que l'havia indicat la Folklore Society com la societat més important a la que contactar i el nom de Sidney Hartland com la persona més indicada per relacionar-se amb la societat.

Transcripció a continuació la carta que es pot trobar a l'Arxiu Històric de The National Library of Wales in Aberystwyth dins els manuscrits de Hartland en el grup de cartes que en el mes de gener de 2002 duia l'anotació NLW 16885C:

Manacor, 19 Juillet 1897

A M. E. S. Hartland, Barnwosd Court, Gloucester, Inglaterra

Monsieur:

Mon cher ami et confrère Mr. Paul Sébillot, Directeur de la "Revue des Traditions populaires" de Paris, á qui j'avais envoyé mon ouvrage "Rondayes Mallorquines", vient de m'écrire en me promettant qu'il en rendra compte dans sa Revue; et il me dit: "Comme il est possible que vous ne connaissais pas très bien aux qui peuvent faire connaitre vos contes, je me permets de vous signaler quelques uns des spécialistes en cette matière á l'étranger". Il m'en signale cinq dans tout le monde, et vous êtes un des signalés¹⁴. Perdu dans ce coin de la Terre, fort délicieux, il est vrai, mais presque separé du commerce du monde scientifique, j'ignorais malheureusement votre renom et votre réputation, qu'il faut qu'ils soient tout-á-fait grands et excepcionels pour mériter d'être ainsi mentionés par un écrivain si illustre que Mr. Paul Sébillot.

Tout en déférant á l'indication du Directeur de la Revue des Traditions populaires, j'ai l'honneur de vous envoyer "pour le currier" ces deux volumes de "Rondayes Mallorquines" que je vien de publier; et si vous considerez ces récits non dépourvus de tout mérite et vous vous degnez les faire connaitre, je vous en sourais bon gré de tout mon cour. Si vous en rendez compte dans quelque revue ou publication journaliere, je vous prie de m'en envoyer le numéro.

Sitôt que je publierai d'autres volumes de Contes, je serais tout heureux de vous en remettre un exemplaire.

¹⁴ El folklorista rus professor de la Universitat de Sant Peterbourg Vladimir Propp (1895-1970) cita a Hartland a *Las raíces históricas del cuento*. Madrid, 1987, 205 i 327 en relació a dues de les seves obres "The Forbidden Chamber". *Folklore*. (1885), 194-242 i "The Legend of Perseus". *Folklore*. (1894-1896).

Recevez, monsieurs l'assurance de ma très haute estime et de mes sentiments les plus distingués

Antoine Marie Alcover

Voici mon adresse:

Espagne.- Palma de Majorque

Rue de Serra

Ningú podrà dir després de llegir aquesta carta que mossèn Alcover no sabia ésser diplomàtic quan calia.

En aquell any el president de la societat era l'etnòleg Edward Clodd també fundador de l'entitat i Sidney Hartland era membre del consell executiu .

Hartland va contestar a volta de correu a mossèn Alcover¹⁵ amb paper de la societat.:

*THE FOLK-LORE SOCIETY
Highgarth,
Gloucester
24 julliet 1897
Monsieurs*

Ayez la bonté d'accepter mes remerciements bien sincères pour les deux beaux volumes de votre ouvrage, Rondays Mallorquines¹⁶. Je m'empresse d'en rendre compte dans la revue Folklore, dont je suis le Rédacteur-gérant. Folklore est la revue de la Société anglaise des traditions populaires (Folklore Society). Est la meilleure publication pour introduire votre ouvrage à la connaissance de nos confrères dans la Grande Bretagne. Je vous enverrai le compte-rendu sitôt qu'il paraîtra. J'ai déjà connu depuis quelque mois les jolies contes de Majorque publiés par l'archiduc Louis Salvador¹⁷, et je lirai votre collection avec grand plaisir.

Recevez monsieur, l'assurance de ma consideration la plus distinguée

E. Sidney Hartland

À m. Le R. P. Antoine Marie Alcover

La carta va anar acompanyada d'una sèrie d'impresos de propaganda de la societat, que trobam a l'Arxiu del Regne de Mallorca, la llista del comitè executiu de la societat en aquell moment, una extensa declaració de principis de més de cinc pàgines i un llistat de llibres editats per la societat . Vegem una ressenya dels principis de la societat ja més desenvolupats que a la declaració fundacional, fruit dels anys d'intensa feina d'intercanvi en

¹⁵ Les dues cartes de E. S. Hartland es troben a l'Arxiu del Regne de Mallorca dins el llegat Alcover-Moll dins la capsa alfabèticament corresponent dins el grup de capsades denominades de "Gent important".

¹⁶ Els tres volums que tenim constància que va enviar Alcover a Hartland es troben a la National Library of Wales amb el "call número" PC3925.D47.

¹⁷ Lluís Salvador d'Àustria (1847-1915). L'arxiduc d'Àustria va publicar el seu aplec *Rondays Mallorquines* l'any 1895 a la ciutat alemanya de Würzburg.

grups que conreaven els mateixos temes a altres parts del món, principis que podrien ésser essencialment assumits pels folkloristes científics d'avui en dia.

THE FOLK-LORE SOCIETY

This Society was established in 1878 for the purpose of collecting and preserving the fast-perishing relics of Folk-lore. Under this general ter mare included Folk-tales; Hero-tales; Traditional Ballads and Songs; Place Legends and Traditions; Goblin-dom; Witchcraft; Leechcraft; Superstitions connected with material things; Local Customs; Festival Customs; Ceremonial Customs; Games; Jingles, Nursery Rhymes, Riddles, etc.; Proverbs; Old Saws, rhymed and unrhymed; Nick-names, Place-rhymes and Sayings; Folk- Etymology.

Foreing cuntries have followed the example of Great Britain, and are steadily Collecting and classifying theier Folk-lore. It is most gratifying to this Society to observe that one great result of its work has been to draw attention to the subject in all parts of the world; and it is particularly noticeable that the word "Folk-lore" has bee adopted as the name of the subject in foreing countries.

Since the establishment of the Society great impetus has been given to the study And scientific treatment of those crude philosophies wich Folk-lore embodies.

Hence the place now accorded to it as a science, to be approached in historic spirit and treated on scientific methods. The meaning for a long time given to the term Folk-lore has thus been greatly enlarged, and the definition which the Society has adopted will illustrate the importance of the new departure. The science of Folk-lore is the comparison and identification of the survivals of archaic beliefs, customs, and traditions in modern ages.

It may be well to point out the essential characteristics of Folk-lore under the terms of this definition. It was found by observation that there exists, or has existed, among the least cultured of the inhabitants of all the countries of modern Europe, a vast body of curious beliefs, customs, and story-narratives wich are handed down by tradition from generation to generation, and the origin of which is unknown. They are not supported or recognised by the prevailing religion, nor by the recorded history of the several countries. They are essentially the property of the unlearned and least advanced portion of the community.

Hartland per la seva part va complir el declarat a la seva carta i així ja a la pàg. 397 del Vol VIII de 1897 N. XL a la secció "Bibliography". Trobam el següent: "BOOKS AND PAMPHLETS Alcover (A.M.). Aplech de Rondayes Mallorquines d'en Jordi des Reco. 2 vols.1896-7. Palma: Palou. 8vo. xvi.,304,320pp".

Antoni Alcover degué enviar una nova carta a Hartland a finals del mes de gener de 1898 i li degué adjuntar el seu tercer tom de rondalles a la vista d'una segona carta de Hartland i el que va sortir a la revista *Folklore*.

THE FOLK-LORE SOCIETY

Higarth

Gloucester

3 Feb 1898

Dear Sir

I am very much obliged for your letter of the 28 th January and for the Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana. You will understand that the decision to exchange Folklore for the Boletín does not rest with me. It is for the Council of the Society to determine. I am writing to the Secretary of the Society with your letter containing your kind and gratifying offer, and with the Boletín which you were good enough to send; and I am requesting him to lay them before the Council. Unhappily I shall not be able to be present at the meeting which will be held in London.

The compte-rendu of your Aplech de Rondayes Mallorquines is only awaiting space in the pages of Folklore. We have a great many reviews to find space for; but I hope to insert it in an early number. I will send it to you as soon as it appears.

Meanwhile, let me thank you very heartily.

For the pleasure I have received from reading your interesting and amusing collection of tales. I am glad to see that you are still collecting and publishing.

With compliments and all good wishes

I am Yours very truly

E. Sidney Hartland

I see I have accidentally omitted to thank you for your kindness in authorising me to translate any of your tales in the Boletín I am however greatly obliged .

Hartland vo complir totes les promeses tal com podem veure en els números següents de *Folklore*.

Així a la pàgina 158 del tom de juny de 1898 Vol IX número XLII de la revista trobam el següent:

REVIEWS

Aplech de Rondayes Mallorquines d'en Jordi Des Reco

(Antoni Ma. Alcover, Pre.). 2 vols. Palma: D. Juan Bautista Palou. Vol I., 1896; vol. II., 1897.

It is not much more than two years since the Archduke Ludwig Salvator of Austria published, in the Majorcan dialect and in German, a danty and interesting collection of Majorcan folktales . And now we have from Señor Alcover, a priest of the island, a further harvest. Señor Alcover several years ago gave the world, first in local periodicals and afterwards in a volume of sketches, some seven tales. Since then the happy idea of forming a collection of folktales has occurred to him; and we have in these two volumes the first instalment. Unlike the Archduke Ludwig Salvator's collection, which consisted partly of märchen, Señor Alcover has given only märchen, with one or two drolls.

They are well selected and well told, comprising variants of many of the European stock, and are worth the attention of students of folktales. The example of the best collectors has been followed in noting the names and residences of the original narrators, and generally the places and dates of the telling. It affords us much pleasure to bid God-speed to the author in this work of preserving the traditional lore of the islanders. If we may make one suggestion, a glossary appended to any further volumes would assist foreign readers to whom the dialect is unfamiliar but who may be able to read ordinary Spanish.

Com es pot comprovar es una mesurada i correcta crítica de les rondalles i conseqüentment se li pot perdonar a Hartland el seu desconeixement que te en relació a que la llengua en que estaven escrites les rondalles era en un dialecte del català, ja que això a finals del segle XIX no ho sabia pràcticament ningú fora dels territoris de Parla catalana.

A la pàgina 191 del mateix número de *Folklore* trobam també una referència en el tercer volum de rondalles. "BOOKS AND PAMPHLETS. Alcover (A. M.). Aplech de Rondalles Mallorquines d'en Jordi des Reco. Tom III. Ciutat de Mallorca, Tip. Catòlica de San Juan, Germans. 8vo. Iv., 312pp"¹⁸.

Com ja va passar en relació en els dos primers volums quan va tenir espai en Hartland va publicar una ressenya del tercer volum tal com podem veure a les pàgines 243 i 244 del vol X, Tom II de juny de 1899 que correspon al número XLIV de la revista:

Aplech de Rondalles Mallorquines d'en Jordi des Recó (Antoni Ma. Alcover, Pre.). Tom III. Ciutat de Mallorca: Tip. Ciutat de Mallorca: Tip. Catòlica de San Juan, Germans. 1897.

Father Alcover continues in the present volume the collection of folktales, of which a brief notice was given last year (vol. IX., p. 158). The present volume is marked by the same excellent characteristics as the two previous ones. Some of the stories have special features of interest. Es fustet, for instance, offers a compound of Catskin and Cap o' Rushes; not, apparently, an example of a primitive undifferentiated type, but a union of the two. The phenomenon of the union of two or more tales occurs several times, and affords an interesting problem. Another volume will complete the collection. I shall look for it with great interest; and once again I would plead with the author for a glossary, which would render the book more accessible to foreign students. Father Alcover is rendering a signal service both his own island and the folklore students all over the world by his work. May I express the hope that he will go on to the collection and publication of other branches of the folklore of Majorca? The customs and superstitions of the islanders ought to be of much interest. He has generously presented to the library of the Society the volumes already issued.

E. Sidney Hartland.

Fins aquí aparentment es va acabar la relació Alcover-Hartland ja que com es ben sabut durant l'any 1898 Alcover va estar molt ocupat en preparar l'entronització de Pere

¹⁸ Havia estat publicat el mes de febrer de 1898.

Joan Campins com a bisbe de Mallorca i des de aquesta data i fins l'any 1915 va romandre com la ma dreta de Campins. Així no va ésser fins l'any 1904 en que Alcover va editar el IV tom de les rondalles i durant aquest temps es va perdre la relació epistolar entre els dos personatges.

Però la realitat no és exactament així ja que entre la documentació de Sindey Hartland dipositada a l'arxiu històric de la National Library of Wales que he pogut examinar, es pot trobar unes pàgines gegants en les que apareix imprès el sistema de classificació de rondalles de Johann Georg von Hahn (1811-1869)¹⁹ explorador i etnòleg alemany. Com és sabut avui en dia el sistema internacionalment reconegut per classificar les rondalles és el Aarne- Thompson²⁰, en diferents modificacions en el transcurs del temps, però en aquell moment, entorn a l'any 1900, no hi havia un sistema universalment acceptat.

La classificació A-T classifica les rondalles en aproximadament en 2340 rondalles típus que s'inserten en quatre grans categories: "I) Rondalles d'animals (1-299); II) Rondalles ordinàries (300-1199); III) Coverbos i anècdotes (1200-1999); IV) Rondalles fórmules (2000-2340)". A la vegada dins la divisió I trobam les subdivisions següents: "Animals salvatges; Animals salvatges i animals domèstics; Animals domèstics; Altres Animals i objectes". Dins la divisió II trobam les subdivisions següents: "A)Rondalles meravelloses, B)Rondalles religioses, C)Rondalles novel·lesques, D)Rondalles del gegant estúpid".

La classificació de Hahn és una ordenació més intuïtiva que altre cosa i més elemental que la A-T i es basa en tres grans divisions: "I Family; II Miscellaneous; III Contrast of inner and outer world", les divisions a la vegada estan dividides en "Subdivisions" i aquestes en "Class", i les "class" estan dividides en "Sub-forms" (fins a 40 "sub-form").

A la vista de les anotacions fetes a ma per Hartland al costat de la classificació impresa, en Hartland devia d'estudiar la forma de com podien classificar-se diferents col·leccions de rondalles que tenia a l'abast, ja que trobam referències a *Pitré*²¹, *El Folklore Andaluz*, *Lore de l'Ille Maurice* etc. Així pareix que ho estava fent també en relació a les

¹⁹ Autor d'obres com *Griechische und albanesische studien*. Leipzig (1864), citada per Vladimir Propp a *Raíces històriques del cuento*.

²⁰ Es tracten dels folkloristes Antti Aarne (1867-1925) finlandès i Stith Thompson (1885-1976) nord-americà professor a la Universitat d'Indiana. Aarne va publicar l'any 1913 al número 5 de la revista *Folklore Fellows Communications*: *Finnische märchenvarianten* de Helsinki i al número 13 de la mateixa revista *Leitfaden der vergleichenden märchenforschung* assentaren les bases del sistema de classificació internacional de rondalles que fou ampliat, ja mort Aarne, per Thompson l'any 1928 a *The types of folk-tale, a classification and bibliography* que va tenir una segona edició l'any 1961 que esta essencialment vigent ja que les edicions posteriors no han variat el contingut.

²¹ Giuseppe Pitré (1841-1916) Etnògraf i folklorista sicilià creador l'any 1882 d'un *Archivio per lo studio delle tradizioni popolari* en forma de revista trimestral que va deixar de publicar l'any 1909. Altres obres son *Fiabe e leggende popolari siciliane* (1888), *Bibliografia delle tradizioni popolari d'Italia* (1894), *Medicina popolare siciliana* (1896).

rondalles de mossèn Alcover d'acord amb alguna de les anotacions que es poden trobar en aquest document²².

La primera anotació que he pogut identificar que fa referència a una rondalla d'Alcover:

“Alcover 1882 p.305” és una rondalla “Division I.- Family, Sub -Division A. Husband and wife, Class II.- Expulsion, Sub-form 4. Genoveva formula “.

Per identificar aquesta rondalla m'he valgut del pròleg que va fer Alcover a la primera edició del I Tom l'any 1896 en la que parla que l'any 1882 li contaren una rondalla que el va publicar al setmanari costumista *La Ignorancia* (1879-188 en número 210 amb un a mena de lema *No la tragué provehida* i que el mateix Alcover bateja en el pròleg com *El comte Arnest* i així ho recull Guiscafrè²³. Aquesta rondalla no ha estat encara classificada per Josep Grimalt²⁴ seguint A-T (1961) públicament però en consulta oral m'ha manifestat que quan el faci la classificarà com una rondalla: II Rondalles Ordinàries . C. Rondalles Novel·lesques . Tipus 930 “The Prophecy”.

La segona anotació ;Alcover! 150 és en relació a una rondalla que classifica com: “Division I, Sub-Division C Brothers and Sisters., Sub-form 20. Signy formula, variant a”, “A sister has several elder brothers, usually bewitched, who live far from home, and of whom she knows nothing.”

Aquesta rondalla no hi ha dubte de que es tracta de: *Es sets ceros* que va aparèixer entre les pàgines 150 i 166 al Tom I a la seva primera edició. Ha estat classificada per Josep Grimalt com una rondalla: II Rondalles Ordinàries. A. Rondalles Meravelloses. “Tipus 450 Little Brother and Little Sister”²⁵.

La tercera anotació “;Alcover, 193.” és en relació a una rondalla que classifica com: “Division II, Sub-division B Aduction group., Sub-form 27. Jason formula”.

Aquesta és tracta de la rondalla *Es castell d'iras i no tornaràs* que va aparèixer també en el Tom I a la primera edició entre les pàgines 193 a 235. Ha estat classificada per Josep Grimalt com una rondalla II Rondalles Ordinàries. A.Rondalles Meravelloses. Tipus 313C. (pareix que no te títol al A-T).

És a dir que segons pareix Sindy Hartland va tenir en compte les rondalles de mossèn Alcover a l'hora de fer els seus estudis rondallístics.

²² L' *Aplec de Rondaies Mallorquines d'en Jordi d'Es Racó* esta sent sistemàticament classificat per Josep Grimalt i Jaume Guiscafrè des de l'any 1996 i duen en aquest moment (2006) tres toms. Editorial Moll. Palma de Mallorca.

²³ D'acord amb Jaume GUISCAFRÉ: “Una bibliografia de les edicions i les traduccions de les rondalles de mossèn Alcover”. Barcelona. *Randa*, 38, Barcelona, 1997.

²⁴ Josep A. GRIMALT: “Classificació de les rondalles de mossèn Alcover: Introducció a llur estudi”. Barcelona, 1979.

²⁵ Per una informació més amplia d'aquesta rondalla cal anar a Josep A. GRIMALT: Jaume GUISCAFRÉ: *Aplec de rondaies mallorquines d'En Jordi d'Es Racó*. Palma de Mallorca, 2001, Tom I.

Així bastants anys després a *Ritual and Belief. Studies in the history of religion* (1914) tornam a trobar referències a les Illes Balears en relació en els ritus matrimonials. Així a la pàg 270 trobam: "...The Balearic islanders, the Nasamonians and the Auziles in antiquity had, as well as many modern savages, such rites, whether or not they can be properly explained as an expiation for marriage..."

. El que pareix indubtable és que Alcover i les seves rondalles varen influir d'un forma o un a altre en el disseny de les teories entorn a les rondalles d'un folklorista tan reputat com va ésser Sidney Hartland en el seu temps.

BIBLIOGRAFIA

- Enrique BALTANÁS; Salvador RODRÍGUEZ BECERRA: "La herencia rechazada: Antonio Machado y Álvarez y el clima intelectual del 98". *Revista de antropología Social*, 7, 1998, 215-229.
- Antoni COLOM; Francisco DÍAZ DE CASTRO: *Mateu Obrador, obra pedagògica* Palma de Mallorca, 1988.
- Carmen ORTIZ GARCÍA: "Antropología y Folklore". *Revista de dialectología y tradiciones populares*, II, 2, 1994, 49-68
- Lucía PÉREZ GARCÍA-OLIVER: "Etnología, folklore y cultura popular". *Actas*. 2, 1992, 7-14.
- Salvador RODRÍGUEZ BECERRA; M^a del Carmen MEDINA SAN ROMÁN: "La revista *Demófilo* y la antropología cultural en Andalucía". *Revista de dialectología y tradiciones populares*, LVII, 1, 2002, 163-194.
- E. P. THOMPSON: "Folklore, antropología e historia social", *Historia social*, 3, 1989, 81-102.

RESUMEN

Breve noticia de los contactos epistolares de mossèn Alcover con el prestigioso folklorista i filólogo británico Sidney Hartland, utilizando la documentación conservada en el Archivo Alcover

ABSTRACT

This paper summarizes the epistolary contacts maintained between Mn. Alcover and the prestigious British folklorist Sidney Hartland, according to the documentation conserved in the Alcover's Archive.